

Conservatief wonderkind valt van zijn voetstuk

Door [Nick Ottens](#) - 31 juli 2021
Geplaatst in [Oostenrijk](#)

Vier jaar geleden was hij de held van rechts. Sebastian Kurz, de jongste kanselier in de geschiedenis van Oostenrijk, werd vooral in Duitsland bejubeld, waar de rechtervleugel van de CDU een voorbeeld aan hem nam. De tijd van Angela Merkel was voorbij, Kurz was de toekomst.

Ook in andere landen was interesse. [Het Amerikaanse Time](#) riep Kurz uit tot één van de tien meest veelbelovende wereldleiders. Kurz zou met zijn moderne, frisse uitstraling en strenge immigratie- en integratiebeleid de toverformule hebben gevonden om extreemrechts de wind uit de zeilen te nemen.

De glans is er inmiddels af. De ÖVP van Kurz keldert in de peilingen. Er loopt een strafzaak tegen de kanselier. Oostenrijkers worden de mooie praatjes en kekke foto's op Facebook en Instagram een beetje zat.

Piepjonge minister van Buitenlandse Zaken

Kurz had naam gemaakt als minister van Buitenlandse Zaken en Integratie. Hij scherpte de inburgeringseisen aan: nieuwkomers moesten de Duitse taal en Oostenrijkse waarden en normen leren. Gezichtsbedekkende kleding werd verboden. Buitenlandse financiering van moskeeën werd aan banden gelegd. Een voorstel om de kinderbijslag te verlagen voor immigranten wier kinderen nog in hun land van herkomst woonden, werd door de sociaaldemocraten tegengehouden.

Kurz trok een harde lijn in de Europese migratiecrisis. Hij sloot achter de rug van de EU om een deal met buurlanden op de Westelijke Balkan om asielzoekers tegen te houden. Het maakte hem in Brussel niet geliefd, maar in eigen land wel.

Conservatief wonderkind valt van zijn voetstuk

De ÖVP stond tijdens het ministerschap van Kurz op 20 procent in de peilingen, achter de extreemrechtse FPÖ, met 35 procent, en de sociaaldemocratische SPÖ, met tussen de 25 en 30 procent. De partij vroeg hem in 2017 het stokje over te nemen van de weinig inspirerende Reinhold Mitterlehner. Kurz veranderde de ÖVP letterlijk van kleur (van zwart naar turqoise) en naam (Die neue Volkspartei, het doet denken aan New Labour), maar aan het programma sleutelde hij niet. De vernieuwing zat 'm vooral in Kurz zelf.

Stemmenkanon

In de wat ingeslapen politiek van de Alpenrepubliek voelde de Instagrammende dertiger als een verademing. De ÖVP schoot omhoog en wist 31,5 procent van de stemmen binnen te slepen. De SPÖ en FPÖ wonnen ieder 26 procent. Kurz verruilde in zijn eerste regering de sociaaldemocraten voor de Vrijheidspartij.

De korting op de kinderbijslag voor buitenlandse ouders kwam er alsnog. Oostenrijkse ouders kregen juist belastingvoordeel. Voor kinderen met een taalachterstand werden extra lessen Duits ingevoerd. De politie kreeg meer bevoegdheid om telefoongesprekken af te luisteren en sms'jes te lezen. Iets waar Kurz een paar jaar later misschien nog eens aan heeft moeten denken toen zijn eigen WhatsApp-berichten in de krant stonden.

De coalitie kwam voortijdig ten val, nadat FPÖ-leider Heinz-Christian Strache op vakantie in Ibiza financiële steun had aanvaard van een jonge vrouw die de nicht van een rijke Russische zakenman beweerde te zijn. De FPÖ zakte in de daaropvolgende verkiezingen in najaar 2019 verder weg. Ook de sociaaldemocraten verloren. Kurz won maar liefst 37,5 procent van de stemmen en ging een coalitie aan met de Groenen.

Controlfreak

Aan de onthullingen en schandalen lijkt echter geen einde te komen. De schijnbaar frisse Kurz blijkt een controlfreak te zijn. Interviews en toespraken worden tot in de puntjes voorbereid. Hij heeft maar liefst tachtig fotografen, speechschrijvers en andere PR-mensen om hem heen lopen.

De overheid adverteert sinds Kurz is aangetreden vooral in tabloids die de kanselier goed gezind zijn. Kritische journalisten hebben het nakijken. Kurz heeft de Oostenrijkse ons-kent-ons-cultuur helemaal niet doorbroken. De [Financial Times](#) vatte het een aantal weken geleden mooi samen: de gezichten mogen dan jonger zijn, de pakken scherper en de kapsels piekfijn, maar achter de schermen wordt nog net zo druk genetwerkt en bekokstoofd als voorheen. [Duitstalige media](#) hebben het over het 'House of Kurz', een verwijzing naar de politieke dramaserie.

Het meest in het oog springt de benoeming van Thomas Schmid tot voorzitter van de Österreichische Beteiligungs AG, het nationale investeringsfonds. Schmid was een vertrouweling van Kurz uit zijn tijd als minister van Buitenlandse Zaken en had het in 2019 tot hoogste ambtenaar op het ministerie van Financiën geschopt. Kurz kreeg destijds kritiek vanuit de Katholieke Kerk, omdat hij 'gevaarlijke'

Conservatief wonderkind valt van zijn voetstuk

asielzoekers in voorlopige hechtenis wilde nemen. Dat deed kerkleiders denken aan de Nazitijd.

Uit de uitgelekte WhatsApp-berichten blijkt dat Kurz zijn kameraad om hulp vroeg. Die nam contact op met de Kerk en waarschuwde dat Financiën hun belastingvoordeel wel eens onder de loep zou kunnen nemen. Schmid pochte tegen Kurz dat de Kerk een toontje lager zou zingen. Weken later werd Schmid gepromoveerd.

Kurz houdt vol dat hij zich niet met de benoeming van Schmid heeft bemoeid, maar de WhatsApp-berichten geven een andere indruk. Kurz schreef Schmid: 'Wat je ook wilt, je krijgt het.' Het antwoord van Schmid: 'Ik hou van mijn kanselier.' Omdat Kurz zijn ontkenning onder ede deed, is het Openbaar Ministerie een strafrechtelijk onderzoek gestart.

Helemaal opzienbarend is het niet. Oostenrijk hangt sinds mensenheugenis van vriendjespolitiek aan elkaar. Hoge ambtenaren en zelfs bedrijfsleiders zijn nauw verbonden aan de regeringspartijen. Maar waar die loyaliteit voorheen naar de ÖVP of SPÖ ging, draait nu alles om Kurz. De conservatieven hebben zich volledig afhankelijk gemaakt van één man, en dat blijkt ook nog eens een lichtgewicht.

Söder doet het anders

Dat het anders kan bewijzen de christendemocraten aan de overkant van de Alpen. Daar voelde de Beierse CSU tijdens de Europese asielcrisis ook de hete adem van extreemrechts in haar nek. Alternative für Deutschland (AfD) had in de landelijke verkiezingen meer dan 12 procent van de stemmen gehaald en het leek er op dat het die score in Beieren zou evenaren.

De CSU maakte, net als de ÖVP, een ruk naar rechts. De partij had plots de mond vol van christelijke waarden en dreigde de landelijke samenwerking met de CDU op te zeggen als die niet akkoord ging met strengere grensbewaking. Het werd niet beloond: de CSU viel in de deelstaatverkiezingen van 48 naar 37 procent, een dieptepunt.

De AfD won alsnog 10 procent van de stemmen. In exitpolls gaf maar liefst 70 procent van de Beieren aan dat de CSU zich te veel op migratie had gericht ten koste van andere zaken. Meer dan de helft vond dat de partij te veel de confrontatie had opgezocht.

De CSU luisterde. Partijleider Horst Seehofer ging naar Berlijn om minister van Binnenlandse Zaken te worden, waar hij verantwoordelijk is voor asielbeleid. Markus Söder nam de macht over. Net als Kurz een man die goed op zijn imago let, maar in tegenstelling tot Kurz ook een vent van statuur. Immigratie en Leitkultur werden ingeruild voor klimaatbeleid en verduurzaming. (Beieren loopt op het gebied van groene energie op de rest van Duitsland voor.)

In plaats van vijandbeelden op te roepen, benadrukte de CSU de Beierse identiteit. 'Laptops und Lederhosen' zijn inmiddels een cliché, maar de Beierse mix van traditie en moderniteit straalt zelfvertrouwen uit — en het is er één die nieuwkomers zich eigen kunnen maken.

Conservatief wonderkind valt van zijn voetstuk

Söder: zelfverzekerd

Voor Europa-kritiek was bij de CSU even geen plaats. De CSU had zich in het verleden verzet tegen herhaalde steunpakketten voor Griekenland, maar toen de coronapandemie uitbrak prees Söder het noodfonds dat de EU op wist te tuigen. Hij nam het virus serieus en kondigde strenge maatregelen af. Dat werd hem in dank afgenomen toen bleek dat Beieren relatief goed door de crisis kwam.

De CSU waaide aanvankelijk met de wind van Kurz mee en dacht, net als hem, op immigratie en integratie de strijd met extreemrechts aan te moeten gaan. Dat maakte geen sterke indruk. De zelfverzekerde koers van Söder wordt meer gewaardeerd. Hij is een van de populairste politici van Duitsland. Zusterpartij CDU krijgt er nog spijt van dat ze hem niet als gezamenlijke kanselierskandidaat hebben uitgekozen. De collega's van de ÖVP zullen waarschijnlijk op zoek moeten naar een opvolger van hun kanselier.